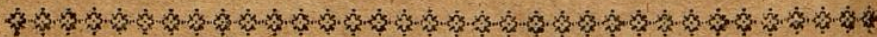

cufferis, semper aliud latet. TULL. Sic etiam arbor ramis onusta, de qua Poeta :

-- -- Uno avulso non deficit alter,

Convalescant ergo ingenia magna, quousque licet, etiam
post messem legere spicas.

DIALOGUS XIII.

De

CONGIARIIDATI, & LIBERALITATIS AVGV-
STAE actu impensæ nonnullis Schematibus.

PUBLIVS.

1.

Parum se, ut videtur, gloriosos rebantur, Augusti, parum Senatus ac Populus gratus, si *Liberalitas* a Principibus impensâ unica tantum signaretur imagine, brevique titulo laudaretur non autem ipsa, in quibus hæc tribuebatur, theatra, & universus quodammodo tam celeberrimi Beneficii Apparatus, magnifico schemate in ævum transirent. Si namque postremam, quæ in Tabula tua IV. pro hoc & sequenti Dialogo nobis superest, Numorum Decadem intuear, populum veluti figurarum video, Theatri integri scenas, Romam quodammodo Compendio pictam. TULL. Cave, risum teneant amici. Decem tu numulos ad Romam? Quæ tibi in Regiis Cimeliis somnia contingerent, ubi hujusmodi schematum totidem facile Hecatombes obstupesceres? Sed recte dixeras, Augustæ Gloriæ, tantique Populi gratitudini decessurum hæud parum fuisse, nisi nobis etiamnum spectandum numi præberent, quod universam olim Romam tantis incedere lætitiis, tanta capi admiratione effecit. Deforet autem & nostræ tum curiositati, tum eruditioni, si parcior artificum veterum manus substructiones theatrorum, gradusque ad illa, Imperatorum largientium, recipientium pauperum, adstantium procerum atque satellitum imagines prætermisisset.

set. III. *Spanhemio* teste, vix aliunde, quam ex horum contemplatione numorum, omnem solemnem hujus, ac toties iteratam Beneficentiam ritum, ac morem intelliges: qui non semel viris doctissimis imposuit. Quorum in numero celeberrimus ille τῶ πᾶσι *Salmastus* perperam plane existimaverat, Inscriptionem illam apud *Gruterum*: Quae divisa sunt Populo PER GRADUS: accipiendam fore de Gradibus Amphitheatrorum, quasi ibidem Congiaria data essent: numis contra ad oculum monstrantibus, erectum fuisse pro Largitionibus suggestum, ad quem Gradibus ascendere Congium recepturi debebant. Unde frequentes illae in Codice *Theodosiano* loquendi formulae: de Gradibus, in Gradibus, ex Gradibus Panem distribuere. Spectatum ergo jam veni, Optime Publi, Congium quidem non recepturus: quinam vero, ac quomodo olim eadem dederint, praesens veluti rerum arbiter erudite cogniturus.

Spanhem.
Tom. II.
p. 531.
Gruter.
Thesaur. p.
CLXXV.
8.

PUB. Primi duo numi, mea e penu a te selecti, suggestum nullum habent. Prior quippe aëris medii, *Philippi*, si vultum fere imberbem considerem, junioris, cum capite tamen laureato in Antica, & titulis: IMP. CAES. MARCUS JULIUS PHILIPPVS AVGVSTVS inde in postica ipsum denuo, unacum Patre Augusto, sellis ambos curulibus insidentes exhibet, cum hastis in laeva, crumenis vero turgentibus in dextra, quam uterque extendit. Circum lego: LIBERALITAS AVGVSTORVM. III. tia. TULL. Jam in Parte I. Dial. VIII. n. 2. te monui, in numis *Philipporum* eam occurrere insolentiam, ut, quamvis *Philippus junior*, duodennis adhuc puer, cum patre jam occisus ab historia referatur, numi tamen nonnulli eundem cum vultu sistant multum adultiore, immo barbato. Fortè re vera adultior fuit, atque virilem prope attigit aetatem. Neque hoc perplexitate vacat, scribi hic juniorem *Philippum*, nisi senior esse debeat, Imperatorem Caesarem, & Augustum, ac lauream ferre: & ne dubitemus, rursus in Aversa legi: Liberalitas Augustorum. Unde inferre licet, Millenarii ab Urbe condita seculi causa, amplius condecorandi, filium a patre in plenum supremi fastigii consortium admissum fuisse: tametsi fortassis hæc gratia non tam intra imperii, quod per aetatem non licuit, quam solorum nominum communionem constiterit. Cæterum sculptor, in area minori compendio usus, satis habuit, largientes principes, confessum eorum, & quod impenderant, pecuniae congium sola crumena notare, adjecto insuper Beneficii hujus jam tertium collati numero. Congiaria porro ut præter ludos, quorum similes nunquam alias Roma viderat, incredibilibus sumptibus daret *Philippus*, tum hæc ipsa solemnitas poposcit, tum vero etiam; & maxime quidem

II.
Tab. IV.
Num. XI.

culpa, quam omni populo execrabilem, indignissima Gordiani Pii cæde patrauerat. Hanc utcunque donis redimere oportuit.

II. PVB. Numus alter æris parvi *Probum* refert Imperatorem in *Adversa*. Tab. IV. *sa*, cum corona radiante, ac titulis: IMP. CAES. M. *arcus*. AVR. *el*. Num. XI. PROBVS AVG. *ustus*. In *Aversa* stat Mercurius cum petaso alato in capite, fere nudus, exiguo tantum palliolo, læva caduceum gestat, dextra vero extenta veluti offert marsupium. Penes literæ: F. T. quas exponere nequeo: circum lego: PIETAS AVGVSTOR. *um* Infra: KA. ◡. ▽. ubi rursus te Oedipum posco. TVLL. Non literæ mihi ænigma sunt: priores namque legunt: F. *elicitas*. T. *emporum*. Inferiores: KA. *rtagine* ▽. *Officina quarta*. Lunulam intermediam monetarii reputant signum. Sed vox AVGVSTOR. *um* multo difficiliorem, immo Gordium mihi implicat nodum. Quis namque cum *Probo* unquam *Co-Augustus* fuit. Est tibi etiam *Cari* numus, cum simillima Mercurii imagine in *Aversa*, & eodem lemmate: PIETAS AVGVSTOR. *um* Hoc vero ibidem non fallit, cum *Carus* pater *Carinum* & *Numerianum* filios in imperii Consortium admiserit. Quinimmo Cl. *Patinus* utriusque horum pares numos, cum Mercurio, & Pietatis lemmate exhibet. In *Probi* autem numo vox AVGVSTOR. non fallere certo non potest. Ait quidem *Patarolius*, de *Probo* agens: Uxorem PROBI, quam sane ab ipso habitam constat & quidem LIBERORVM MATREM, nonnulli IVLIAM PROCLAM nominant: qua auctoritate, non satis notum. In Martyrologio Romano mentio fit Sancti HADRIANI, Filii PROBI CAESARIS: qui, Licinio persecutionem in Christianos commotam exprobrans, ab eodem iussus est occidi. Cl. deinde *Genebrierius*, de Magnia Urbica differens, ex *Vopisco* affert primum, cum *Aelius Scorpianus* Consul finem dicendi fecisset, sic acclamatum esse: PROBE *Auguste*, TE cum TVIS Dii custodiant! Mox alia *Vopisci* verba subjungit: POSTERI PROBI, vel odio, vel invidia, rem Romanam (i. e. Urbem, aut Reipublicæ curam) fugerunt, & in Italia circa Veronam, & Benacum lacum - - lacum locaverunt. Fere itaque constat, *Probo* liberos fuisse. Quoniam tamen nemo meminit, quempiam a se Cæsarem dictum, vel Imperii Collegam assumtum: non poterat in ejus numo scribi: *Pietas Augustorum*.

Patin. Imp.
p. 351.
Patarol.
Ser. Augg.
p. m. 58.

Genebrier.
in Elect.
R. Num.
Hamb.
p. 234.

IV. Prope itaque aberat, ut crederem, monetarii incuria, cum *Cari* numum excudere deberet, in typario *Adversæ* arripiendo errorem intervenisse, ut *Probi* imaginem pro altera *Cari* apprehenderet. Obstetit vero rursus, quod in tuo saltem *Cari* numo literas F. T. in ipsa numi area interiore

riore descriptas minime videam : præterquam quod mos iste, lemmata hujusmodi, ut sunt : *Felicitas Temporum, securitas Reipublicæ, Beata Tranquillitas &c.* deficiente per oram numi spatio, media in numi area initialibus duntaxat literis signandi, ævo primum Constantiniano solemniter fuerit. Lemmatis itaque causa numum istum me capere non posse, libere fateor. Sed & perambiguum insuper, an hæc moneta *Liberalitatis* a *Probo*, vel a quocunque demum Principe impensæ testis existat. Non omnis crumena liberalis est. Cl. certe *Patinus*, dum *Herennii Etrusci* Patin. Imp. p. 314. numum exhibet, æque cum *Mercurii*, crumenam offerentis imagine, & epigraphe : *Pietas Augustorum* : nullam *Liberalitatis* mentionem ingerit : sed solum docet, *Mercurium* cum crumena pingi, quod ipse aurum, vel auri usum atque commercium primum reperit, inde *Ægyptiis* dictus *Aureus Deus*. Subdit verba *Codini*, e græco sic conversa : *Mercurium Deum lucri dicunt : unde & cum sacco pingitur.* III. porro *Spanhemius* disertè ait, Numos, in quibus *Mercurius* cum caduceo, & crumena visitur, addito lemmate : *PIETAS AVG. vel AVGG. ustorum*, Religionem Principum, ac Pietatem in Deos designare. Primum quidem : quia *Mercurius* est summus Deorum præco, sique *Diodoro Siculo* credimus, Deorum cultum, ac sacrificia constituit. Deinde quod facultatem habere creditus sit, testatam hominum in Deos religionem donis remunerandi. Unde exstat *Gallieni* numus, *Mercurium* cum caduceo, & crumena sistens, atque inscriptus : *DONA AVG. usti.* Codin. in Constantinop. apud Patin. l. c. Spanhem. Tom. II. p. 527. Diodor. Sicul. L. I. p. 10

PUB. Quantum non interest oculum inter atque ingenium? quam cito incurius fallit aspectus? quam feliciter contra maturum examen errorum nebulam dissipat? Diligentius jam hunc numum tenebo, quem prope in vilioribus habui. Qui vero sequitur numus æris medii apud me, estque *Septimii Severi*, majore jam pompa instruitur, & *Liberalitatis* Augustæ actu impensæ publicum sistit theatrum. *Adversa* ejus circum caput, laurea illustre, sic habet : *SEPTIMIUS SEVERUS PIVS AVG.* In *Aversa* suggestum intueor, cujus latus anterior quatuordecim punctis video notatum : an ornatus, mysterii causa, ignoro. *TVLL.* Sunt, quibus videtur, hæc puncta in suggestu, æque ac in tessera, seu tabella ærea, modum notare *Largitionis*, ac totidem esse solere, quot dona uni largienda forent. *PVB.* In suggestu tres confident, senior prior, post eum juniores duo, laureati omnes, ut fere existimo. *TULL. Severus* nempe pater, filiique *Caracalla* ac *Geta*, dicti Cæsares primum, postea & Augusti. *PUB.* Omnes dextram extendunt, quasi dona daturi. Ante eos stat figura muliebris, quæ ascendenti per scalam, multis gradibus

dibus constructam, egenti personæ lævam porrigit, ut vel eam ad Principes largituros deducat, vel ipsa donum eorum, forte numos, in manum recepturi contradat. TULL. Hæc fœmina vel ipsius *Liberalitatis* imago est, quamquam neque tesseram congiariam, neque cornucopiæ gesset: vel, quod sentit Cl. *Patinus*, *Julia* Augusta, altera *Severi* conjux. PUB. Lemma est, supra partim, partim infra descriptum: FELICITAS SECVLI. Ad oram marginis dextram lævamque literæ consuetæ S. C. leguntur. TULL. Quanta *Severus* Abundantia Populo Romano de frumento providerit, etiam post mortem suam in septennium suffectura, Dialogo priori ex *Spartiano* audisti. Idem vero scribit, *Severum* insuper *Militibus tantum*, quantum nemo Principum elargitum esse. Cum itaque homines donis felices se fieri reputent, inscripta est huic numo, Liberalitatem exhibenti, *Felicitas Seculi*. Ita fere Cl. *Patinus*. Hic porro numus in tuis e dignioribus est, quemadmodum & cæteri huic similes.

Patin. Imp.
P. 23.

VI. PUB. Qui vero eundem in Tabula tua excipit, inter meos non
Zant. XII. est. TULL. Pictus vero est a *Vico* jubente Com. *Zantano*, estque *Titi*
Cæs. Tit. Imperatoris, de quo egregio Principe paucis multa *Suetonius* prædicat,
Ær. 22. inquit: *Nemine ante se BENEFICENTIA minor*. PUB. In *Adversa*
Sucton. in Tit. c. 7. Caput utique *Titi* adstabit, & nomen. *Aversa* suggestum denuo exhibet,
Tab. IV. & Imperatorem lauro inclitum, qui læva sceptrum ducale tenet, extenta dextra
Num. peculiare supra scabellum, peristromate lustratum, confidentem. Ante
XIV. eum stat vir, tesseram æneam punctis notatam in altum efferens, ut
omnium oculis, quantum recipere possent, exhibeat. Supremis
in gradibus vir alius consistit, linteum, quod ab humero lævo per
tergum ei dependet, ad munus captandum explicans. Retro in suggestu
Minervæ imago galeata stat, cum hasta, & parvulo tropheo. Epigraphe:
CONGIARUM. TERtium. P.opulo. R.omano. IMP.eratoris, vel ab
(quod subauditur) Imperatore. DAT.um. Infra lego: S. C. TULL.
An recte scripserit *Vicus*, neque forsitan syllabam IMP. propter literarum
exesarum vitium perperam inferuerit, viderint, qui hunc numum
possident. Aptior fuit epigraphe alterius numi, qui æque *Titi* est, ab III.
Spanh. un- *Spanhemio* laudati, sicque habentis: CONGIARIVM PRIMVM. P. R. DA-
de supra TVM. *Minerva* cur adstet, non facile dixero. Forte in ejus cultum
p. 529 hoc Congiarium destinavit *Titus*, aut edidit in ludis ejus, aut in loco,
ejus ædi vicino.

VII.

PUB. Numus insequens, quem aliunde denuo petisti, pompa longe majori fulget. TULL. Haud quippe e vernis est, sed inter principes

pes

pes superbit. Edidit illum III. *Spathemius* e regia Gallorum Gaza ty-^{Id. ibid.}
 po maximi moduli, sub *Alexandro Severo* cufum, sola tamen parte sui^{531.}
 posteriore depictum. PUB. Suggestus in eo sic constructus est, ut pari-^{Tab. IV.}
 etibus conclusus non sit, sed apertus, egenos quatuor ad Congiarum^{Num. XV.}
 accedentes videre sinat, quinto sub ipsam januam stante, qua proxime
 ad gradus ire licet: retro milite cum haka excubias tenente, ne subito,
 neve qui tesseram non haberet & nomen incisum, introiret. Iphis in
 gradibus egenus sextus consistit, cum congio, seu vasculo parvo, quo
 donum recipiat. Imperator porro *Alexander*, laureato capite, haud par-
 va cum majestate, in sella curuli confidet, dextra extenta pateram ge-
 stans, læva baculum ducalem. TULL. Scribit nimirum *Lampridius*, *Alex-*
andrum ab amplissima Victoria Persica reducem, postquam in Capitolio,
 re divina facta, tunicas Persicas in templo locasset, Concionem hujus-
 modi habuisse ad populum. *Quirites: vicinus Persas: milites divites re-*
duximus: vobis CONGIARIUM pollicemur: cras ludos Circenses Persicos
dabimus Et infra: *Ætis Circensibus, & item Ludis Scenicis, deinceps CON-*
GIARIUM P. R. DEDIT. Tam vicinis ergo sacris, ludisque, ac con-
 giario, merito hoc in numo *Alexander* cum patera conspicitur. PUB.
 Necdum Apparatus hujus finis. Etenim ante Augustum stat *Liberalitas*
 habitu fœminæ, cum Cornucopiæ, ac tessera Congiario. Post illum
 præter satellitem, sive licforem video aliam adhuc figuram togatam vi-
 rilem, ut videtur, mihi que ignotam. TULL. Forte potius fœmina est:
 & quid, si *Julia* foret *Mamæ* Mater Augusti? ita conicere quidem, pro-
 nunciare non licet, PUB. Superest epigraphe: LIBERALITAS AVG.^{asti}
 III.^{tia.} TULL. Docet te hic numerus, *Alexandrum*, æterna celebrem
 memoria Principem, Quartum fuisse in plebes *Liberalem*. Et tamen ne-
 mini exosus, nisi militibus, ab his, prætensa vel suæ, vel Matris ava-
 ritæ causa occisus est, cum re vera disciplinæ sibi impensæ severitatem
 horruissent, flendo sepelientes, quem fremendo feriebant. Alias porro
 numi hoc Beneficii genus ab *Antonino Pio* octavum, a *Caracalla* alias im-
 pio nonnum tamen impensum fuisse testantur.

PUB. Peculiari penitus forma est aliud *Liberalitatis* Augustæ mo-
 numentum, ad quod ordo noster jam vertit. TULL. In id certe cura
 mea incumbere jam debet omnino, ut unius quidem ejusdemque rei va-
 ria tamen schemata tibi ante oculos ponam: non tam, ut varietas te
 delectet, quam ut aptus reddare, paritate imaginum admonitus, olim
 nova multa, quæ forte in numis tibi occurrent, ipse pervestigandi, de-
 que iis, si etiam vitium tulerint ætatis, neque amplius epigraphas in-
 tegras

VII.

Spanb. l. c. tegras referant, rectius tamen statuendi. Cæterum III. *Spanhemio* jam iterum, uti semper & undique, debes, quæ in hoc tibi numismate placeat: quod maximi denuo moduli in Regio Parisiis Gazophylacio nitet. Est porro *Philippi* Senioris, quamquam *Adversæ* imaginem prætermiserit

Tab. IV. Vir illustri. PUB. Quod in hoc typo maxime miror, est forma suggestus perelegans, & omnino peregrina, sine gradibus, in morem navis ornatae constructa. Sedent in ea duo Augusti, *Philippi* nimirum ambo, Pater ac Filius laureati, & prior quidem cum sceptro ducali, uterque dextram extendens, atque pateram tenens, forte ob paulo ante facta *Milliarii Seculi* sacra. Media post illos tertia figura an sedeat pariter, sive stet, viri sit, an mulieris, incertum. Forte sit *Marcia Otacilla Severa*, *Philippi* Senioris Coniux, junioris Mater. Ante ipsos stat *Liberalitas*, Imperatores intuens, tesseramque Annonariam, aut Congiariam in altum elevans. Retro omnes adstat alia adhuc imago muliebris stolata. Lemma: LIBERALITAS AVGG. *Augustorum*. TULL. Nobis sufficere debet, rem ipsam, ac qualemcunque Beneficii impensi modum nosse: imagines omnes, figurasque numerorum penitus excutere, uti necesse non est, ita neque per ævi tanti oblivionem conceditur. Facile porro est conjectu, ejusmodi solemnem Augustorum in publico confessum absque Proceribus & amicis præcipuis minime contigisse. Licebit interim tibi in femina retro stante *Otacillam*, in altera, quæ media post Imperatores apparet, filiam ejus, cujus quidem nomen ignoratur, contemplari. Hujusmodi post longam industriam verosimiliter tandem hariolari magis, quam deprehendere, iis indulgendum, quibus cum ingenio par quoque otium superest.

